

A magyar felvilágosodás kiemelkedő alakjai

BESSENYEI GYÖRGY, BATSÁNYI JÁNOS ÉS KÁRMÁN JÓZSEF

Javasolt feldolgozási idő: 90 perc

1. A felvilágosodás korának stílusirányzatait és irodalmi törekvéseit gyűjtöttük össze az alábbiakban. Írj mindegyikre egy-két példát a korabeli magyar költők közül!

A feladat megoldásában a következő link segít: www.enciklopedia.fazekas.hu

- a. népiesség:
- b. rokokó:
- c. klasszicizmus:
- d. szentimentalizmus:
- e. időmértékes verselés:
- f. korai romantika:

2. A felvilágosodás ideje kedvezett a folyóiratok megjelenésének. Az alábbi felsorolás ezeket összesíti. Mutass be közülük hármat egyes szám első személyben, mintha az újságot magát szólaltatnád meg! Egy bemutatkozót mi is írtunk a példa kedvéért.

Mintapélda:

Címemmel jelzem megjelenésem helyét. Nem önállóan láttam meg a napvilágot, csak mellékletként. Atyám a hazai híreken kívül a nagyvilágra is ablakot nyit. Na, ki vagyok?

a. Magyar Hírmondó (1780–1788, Pozsony)

Szerkesztők: Rát Mátyás, később: Révai Miklós, Barczafalvi Szabó Dávid, Szacs vay Sándor stb.

Jellemzők: Az első magyar nyelvű lap. Heti kétszer, egy ív terjedelemben. Világpolitika is, pl. amerikai függetlenségi háború. Segítette a magyar nyelvű tudomány és irodalom kibontakozását.

b. **Pozsonyi Magyar Musa** (1787–1788, Pozsony)

Jellemzők: A *Magyar Hírmondó* melléklapja volt.

c. **Magyar Museum** (1788–1793, Kassa)

Szerkesztők: Kazinczy Ferenc, Batsányi János, Baróti Szabó Dávid

Jellemzők: Az első irodalmi folyóirat. Öt év alatt nyolc füzete jelent meg. A nemesi ellenzék lapja lett.

Munkatársak: Ráday Gedeon, Földi János, Versegly Ferenc, Dayka Gábor, Virág Benedek, Báróczi Sándor, Barcsay Ábrahám, Pálóczi Horváth Ádám
A 2. számtól Kazinczy kivált a szerkesztőségéből.

d. **Orpheus** (1790–1792, Kassa)

Szerkesztő: Kazinczy Ferenc

Jellemzők: Kazinczy már 1789-ben kilépett a *Magyar Museumból*, egyszemélyes lapjában Széphalmi Vince néven publikált. 8 száma jelent meg.

e. **Mindenes Gyűjtemény** (1789–1792, Komárom)

Szerkesztő: Péczeli József

Jellemzők: A nőknek közölt tudománynépszerűsítő cikkeket és irodalmat. De a magyar nyelv ügyét és Bessenyei programját is támogatta.

d. **Uránia** (1794–1795, Pest)

Szerkesztők: Kármán József, Pajor Gáspár

Jellemzők: Az első pesti folyóirat. A nőolvasók megnyerésére törekedett.

Három számot élt meg. Csak eredeti magyar műveket közölt. Kármán célja az volt, hogy Pestet irodalmi központtá fejlessék.

1. bemutatkozás

2. bemutatkozás

3. bemutatkozás

3. Kármán József kisregénye, a **FANNI HAGYOMÁNYAI** eredetileg névtelenül jelent meg. Egy szerkesztői előszó hiteti el az olvasókkal, hogy egy tragikus sorsú fiatal lány, Fanni hagyatékát adja közre az író. A korabeli olvasók valóban azt hitték, hogy egy Fanni nevű hölgy napló- és levélrészleteit kapták kézbe. Mi is idézünk belőle.

Olvasd el, majd válaszolj a felmerülő kérdésekre!

I

„Ó, be jó itt!...Veteményeskertünk ajtaja megett, melyen a gyümölcsösbe járnak, a sövényt vastagon befutotta a komló, amely általfonódik egy szép kökényfácskára, és ezen nyájas boltozat alatt áll az én kis asztalkám, amelynél oly jóízű az olvasás. Ide lopom ki magamat sok vasárnap délutánján és sok korán reggelen, mikor senki sem lát, senki sem bánt. Itt olvasok orozva, itt írok, itt sírok orozva.

Ó, te kedves zöld setétség, titkaim meghittje! mely édes alattad az ábrándozás, szabadabb alattad a pihegés, és midőn alád érek, malomkőnyi nehéz teher esik le mellyemről. A napsugárok csak helyyel-helyyel sűtnék papirosomra, és barátságos csalfasággal látszatnak hozzám beleselkedni... egy komlósár nyájasan s hízelkedve nyúlik által hozzám vállamon keresztül, s látszatik esmért barátnéját általölelni... Ó, be jó itt! Ez a hely engem oly jó szívvel fogad, mások - tőlem mind idegenek... Kedves szomorúságú dongása hallik a méhecskének, melyeknek kasai túl a sövény mellett vagynak kirakva, barátságos mormolásuk olyan, mint a forrás álomhozó csergedezése... Néha egy eltévelyedett, lézengő méh rövid látogatást ad hajlékomban... Kedves kis vendégem, örömmel látlak. Állapodj meg itt, nyugodj itt ki nálam. Nem félek én fullánkodtól... ó, mérgeesebb annál az embereké. Te azzal csak a bántót bünteted, egyező társaságokban közszerelemmel munkáltok... Az ember pedig az embernek teszi napjait keserűkké... Itt távol vagyok tőlök... Azért, ó, azért oly igen jó itt!"

a. Fogalmazd meg a részlet alapján, mi a napló műfajának jellemzője!

b. Milyen stílusirányzat jegyeit figyelheted meg a szövegen? Írd össze azokat a jellemzőket, amelyek alapján felismered!

c. Keress egy-két további példát a naplóregény műfajára!

d. Te írtál már naplót? Ha eddig nem is, most készíts egy bejegyzést valamelyik napodról!

4. Olvasd el Batsányi János *A franciaországi változásokra* című költeményét!
Válaszolj a kérdésekre!

Batsányi János: A franciaországi változásokra

Nemzetek, országok! kik rút kelepében
Nyögtök a rabságnak kínos kötelében,
S gyászos koporsóba döntő vas-igátok
Nyakatokról eddig le nem rázhatátok;
Ti is, kiknek vérét a természet kéri,
Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri!
Jertek, s hogy sorsotok előre nézzétek,
Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!

(1789, Kassa)

a. Mire reflektál a cím?

b. Milyen műfajban íródott? Sorold fel a jellegzetességeket, amiről felismerted!

c. *Hogyan tagolható a költemény? Mutasd be részletesen a szerkezetét!*

d. *Milyen viszony van a versbeli megszólítottak között? Mutasd be a hozzájuk fűződő költői eszközöket is!*

e. *Hogyan értelmezed a költemény utolsó mondatát?*

f. *Milyen hangvételnél találod a költeményt? Állításodat költői eszközökkel támaszd alá!*

5. Nézz utána, honnan ered az 1989 óta megjelenő Holmi című folyóirat elnevezése!
Hogyan kötődik a magyar felvilágosodáshoz?

A feladat megoldásában a következő link segíthet: www.holmi.org
